

Internet i ljus och mörker

- ett projekt i svenska om ungdomars vardag och integritet på internet

FÖRFATTARE: ELSE-MARIE LAGERLÖF OCH KARIN CHALIAS

ARTIKEL NUMMER 4/2016

Abstract

Den här artikeln beskriver ett projekt i svenska, *Internet i ljus och mörker*, där eleverna har fått arbeta med integritet, rättigheter och skyldigheter på internet. Projektet genomfördes i åk 7 och 8 i åtta klasser under fem månader. Vi utgick från aktuell forskning och handledning från Statens Medieråd, en IT- rapport från BRIS, aktuella artiklar och skönlitteratur kopplat till ämnet. Kreativ undervisning och elevinflytande var en viktig del av projektet. Eleverna tog reda på vilken deras roll är på internet och deras rättigheter och skyldigheter. Tillsammans undersökte vi internets mörka och ljusa sidor. Artikeln vänder sig till lärare i grundskolan som är intresserade av att arbeta förebyggande med integritet på internet.

Else-Marie Lagerlöf är lärare i svenska och tyska i åk 4-9.

Epost: else-marie.lagerlof@edu.danderyd.se

Karin Chalias är lärare i svenska och spanska i åk 4-9.

Epost: karin.chalias@nacka.se

Denna artikel har den 7 januari 2016 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan av Nacka kommuns läsgrupp med Björn Söderqvist fil. dr. samt rektor, Nacka kommun, som gruppens ordförande.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens nättidskrift Undervisning & Lärande:
www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuell metodbok med författaranvisningar:
www.skolporten.se/metodbok

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
1. Inledning.....	5
2. Syfte.....	5
3. Metod.....	6
4. Huvuddel.....	7
4.1 Inventering av elevernas internetvanor	7
4.2 Rättigheter och skyldigheter på internet.....	8
4.3 Det ljusa på internet	9
4.4 Det mörka på internet	9
4.5 Kreativ fördjupningsuppgift	10
4.6 Avslutande event	10
4.7 Resultat och diskussion	10
5. Bilagor	12
Bilaga 1. LPP Internet i ljus och mörker	12
Bilaga 2. Förslag på skönlitteratur	18
6. Referenser	21

1. Inledning

Vi* undervisar ungdomar som ständigt är uppkopplade till internet på fritiden och i skolan. I ”Barnen BRIS och IT” (2014) uppmärksammade vi följande citat:

”Ju äldre de unga är, desto tydligare framkommer att de inte saknar kunskap om säkerhet på internet. Det handlar snarare om brist på möjligheter till reflektion kring hur man kan agera på ett så tryggt sätt som möjligt.”

Detta citat och den dagliga nyhetsrapporteringen om näthat, trakasserier, mobbning parallellt med digitaliseringen av skolan ledde till att vi ville planera ett projekt där vi arbetade förebyggande med dessa frågor. Vi ville gå direkt till källan, till våra elever och bli mer insatta i hur de använder sig av internet i olika sammanhang. Samtidigt såg vi en stark koppling till värdegrunden och det centrala innehållet i ämnet svenska i (LGR11, 2011).

Idén introducerades på en nätverksträff i Nacka Kommun i ämnet svenska hösten 2014 då vi tillsammans med andra svensklärare fick möjlighet att planera ett gemensamt projekt. Ett viktigt mål med detta projekt var att skapa tillfällen för reflektion och att eleverna skulle få verktyg att utvecklas till förnuftiga internetmedborgare och medieproducenter, väl medvetna om sina rättigheter och skyldigheter. Vi utgick från en lärarhandledning från Statens Medieråd (2013), som fick bli projektets stomme och tillsammans skapade vi en grund till en lokal pedagogisk planering. Väl tillbaka på skolan presenterade vi projektet för kollegor och elever och fick positiv respons. Då bestämde vi oss för att genomföra projektet i åtta klasser.

2. Syfte

Syftet med den här artikeln är att beskriva ett projekt som handlar om integritet, rättigheter och skyldigheter på internet. Projektet handlar om värdegrundsfrågor och kan genomföras på högstadiet. Artikeln ämnar också beskriva vad vi lärde oss om elevernas internetvanor och hur eleverna utvecklade sin syn på internet.

* med vi avses fortsättningsvis artikelförfattarna.

3. Metod

Inledningsvis ville vi ta reda på hur eleverna använder internet och inom vilka användningsområden. Utifrån ”Jag <3 internet” (Medierådet, 2013) gjorde vi värderingsövningar, diskussioner och skriftliga reflektioner för att bilda oss en uppfattning om hur eleverna såg på sin integritet i olika sammanhang.

Därefter fick eleverna skriva en redogörande uppsats och i denna text fick eleverna reflektera om ljuset och mörkret på internet. I dessa uppsatser kom det fram att eleverna hade många erfarenheter av näthat. En del elever hade fått sexuella inviter på chattar, kränkande kommentarer på Kick och Snapchat. Elever hade även upplevt exkludering då de sett bilder på olika aktiviteter där de inte hade blivit inbjudna. De som spelade spel vittnade om ett kränkande språkbruk. Men många elever upplevde också att internet förenklade deras vardag, att de lärde känna nya vänner med liknande intressen som de själva hade. Dessutom använde eleverna internet som fakta- och nyhetskälla.

På elevernas initiativ valde vi att fortsätta arbeta med näthat. Vi arbetade då med skönlitterära texter och sakprosa och undervisade samtidigt om olika lässtrategier. Vi såg novellfilmerna ”15 Mitt liv på internet-Uthängd på nätet” (SVT, 2013a), ”15 Mitt liv på internet-Facerape” (SVT, 2013b) och dokumentären ”Vem är du på nätet?” (UR, 2013). I undervisningen gavs många tillfällen att reflektera, diskutera och dramatisera hur eleverna kan förebygga och hantera dessa problem. Vi tydliggjorde även vad som är brottsligt och att det är viktigt att anmäla, samt hur man kan samla bevis och stötta någon som blir utsatt på internet. I samband med detta använde vi filmen ”Så handskas du med näthat” (Polisen, 2014).

Projektet avslutades med en fördjupningsuppgift där eleverna fick träna på att undersöka något på internet på djupet. Eleverna arbetade enskilt, i par eller i grupp. Innan de började med uppgiften fick de skriva en tydlig projektplan för fördjupningsarbetets gång. I detta moment fick eleverna använda sig av digitala hjälpmedel och resultaten presenterades i form av podcasts, appar, väggmålningar, olika filmer, tittskåp och artiklar. I alla redovisningsformerna fanns en tydlig koppling till kunskapskraven i svenska. Vi kunde under projektet arbeta med de flesta av förmågorna i ämnet svenska och dessa publicerades även på Schoolsoft. Den formativa bedömningen fick eleverna dels skriftligt i Google Drive och muntligt under lektionerna. Inför större uppgifter tydliggjorde vi vilka förmågor som skulle bedömas. Eleverna fick visa och utvärdera sina kunskaper på många olika sätt: i diskussioner, olika texter, forumspel, dramatiseringar, läsförståelse och i den kreativa slutuppgiften.

Det kollegiala lärandet har haft en viktig roll genom hela projektet. För oss var det en helt ny erfarenhet att tillsammans med andra lärare från olika skolor med olika erfarenheter, kompetenser och skolkulturer diskutera fram en gemensam projekttid. Under två tillfällen diskuterade vi nätverkskollegor internet som företeelse, vad vi ville lära oss av eleverna och vad vi ville att de skulle lära sig under projektet.

Väl tillbaka på skolan bestämde vi oss för att genomföra projektet och vidareutvecklade vår ursprungliga planering utifrån att två svensklärare skulle samarbeta med varandra. Vi undersökte aktuell skönlitteratur inom ämnesområdet och sammanställde en litteraturlista samt kontaktade det lokala biblioteket för fler tips. Då vi satt i samma arbetsrum hade vi en tät dialog, ofta direkt efter varje lektion, då vi reflekterade över hur lektionen hade gått och vi kunde därför göra justeringar eller ge varandra tips. Ett av de främsta budskapen i ”Synligt lärande” (Hattie, 2012) är kraften att lära sig av varandra och tala med varandra om planering, lärandemål och kriterier. Vi gjorde regelbundna utvärderingar av undervisningen med våra elever.

4. Huvuddel

4.1 Inventering av elevernas internetvardag

Vi ville få eleverna att fundera över hur de använder internet. För att delge och lära av varandra gjorde vi olika värderingsövningar där alla fick komma till tals. Eleverna tog ställning till påståenden om sina vanor på internet. Under värderingsövningarna visade det sig att alla elever utom en dagligen spenderade flera timmar på internet. Flickor och pojkars internetvanor skiljde sig åt. Majoriteten av pojkarna spelade krigsspel, FIFA(fotbollsspel) eller strategiska spel. För pojkarna var detta ett sätt att umgås med klasskamraterna, en fritidsaktivitet. Genom spelen skaffade de sig också nya vänner över hela världen. Några pojkar hade egna hemsidor där de publicerade filmer om motorsport. Eleverna hade själva filmat varandra och redigerat. Hemsidorna hade de programmerat själva.

Många flickor skrev egna livsstilsbloggar om mode, musik, mat, intressen och utflykter. En stor grupp av flickorna var flitiga besökare av andra livsstilsbloggar. Både pojkar och flickor i våra elevgrupper förde träningsdagbok i bloggform och följde lagets blogg.

Alla elever ägnade mycket tid åt att följa Youtubers (personer som har blivit kända på Youtube), Vloggare (videobloggare) och ladda hem musik. Det blev tydligt att eleverna hellre kommunicerade i form av bilder och filmer istället för skriftliga statusuppdateringar. Därför föredrog de sociala medier som Instagram, KIK och Snapchat framför Facebook.

I skolan och hemma använde de flesta eleverna internet för informationssökning. En majoritet följde nyhetsrapportering för att få kunskap om omvärlden.

Därefter fick de individuellt skriva en uppsats där de resonerade kring hur internet påverkar deras liv, samhället och världen. De fick ge exempel från sin skola, fritid och dela med sig av positiva och negativa erfarenheter. I det här momentet ville vi även lära eleverna vikten av en tydlig struktur i en text, samt hur de underbygger resonemang. För att få ett mätbart resultat av undervisningen talade vi om för eleverna att de skulle få skriva om och bearbeta uppsatsen i slutet av projektet.

Dokumentären ”Vem är du på nätet?” (UR, 2012) blev utgångspunkt för en vidare diskussion om olika roller vi människor kan ta bakom en skärm. Eleverna diskuterade för- och nackdelar med möjligheten att kunna vara någon annan på internet och vilka konsekvenser det kan leda till. Parallellt läste vi högt ur ”Sandor/Ida” (Kadefors, 2001) där huvudkaraktärerna lär känna varandra genom en chatt. De känner gemenskap men upptäcker efter en tid att de har ljugit för varandra om sina liv.

4.2 Rättigheter och skyldigheter på internet

Sverige har ratificerat Barnkonventionen där barns rättigheter beskrivs. Vi har i skolan en skyldighet att utbilda eleverna om dessa. Vi delade in eleverna i mindre grupper och de fick välja ut några artiklar och formulera om dem så att de handlade om internet. Varje artikel skulle innehålla en motivering som presenterades muntligt för klassen.

För att eleverna skulle förstå när ett agerande blir brottsligt visade vi filmen ”Så handskas du med näthat” (Polisen, 2014). Eleverna visade ett stort behov och intresse av att fördjupa sig i näthat och nättrakasserier, något som många hade egna erfarenheter av. På elevernas initiativ såg vi två novellfilmer. En handlade om att bli uthängd på internet (SVT, 2013a) och den andra om Facerape, d v s när någon stjälar din identitet på Facebook (SVT, 2013b) och använder din inloggning för att komma in på din sida. Eleverna dramatiserade olika alternativ till hur de kunde hantera liknande situationer och stötta den som blir utsatt. De fick även ändra händelseförloppet och spela upp hur de tyckte att de skulle ha agerat. Här ville vi ge eleverna möjlighet att ta ställning till olika situationer som kan uppstå i verkliga livet och tillfälle till reflektion. Parallellt med detta läste vi högt ur boken ”Näthat Blues” (Hammar, 2014) och reflekterade skriftligt. I åk 8 läste vi även artikeln ”Uthängd i tjänsten” (Lundgren, 2014). Problematiken kring näthat belystes både ur ett ungdoms- och vuxenperspektiv. Eleverna gjorde även venndiagram där de jämförde mobbing och nätmobbing för att tydliggöra likheter och skillnader. Ett venndiagram är två cirklar som går in i varandra. I den ena cirkeln skrev eleverna vad som var typiskt för

vanlig mobbning och i den andra cirkeln vad som var typiskt för nätmobbning. I partiet i mitten där cirklarna går in i varandra skrev eleverna vad de olika mobbingformerna har gemensamt. Likheter och skillnader blev då tydliga för eleverna.

4.3 Det ljusa internet

Mycket av dagens ungdomskultur är på internet och den har snabb spridning. Idag kan vem som helst bli en stor och känd medieproducent. En stor del av elevernas internetvardag består av att konsumera bloggar, vloggar, filmklipp, musik, spel etc. Utvecklingen går snabbt framåt och de senaste åren har vi sett exempel på unga entreprenörer som nått stor spridning och framgång. Vi läste ett reportage om Blondinbella, ”Bloggdrottningens växande imperium”, (Stenberg, 2014) och arbetade med metaforer, begrepp, genremedvetenhet och läsförståelse. Eleverna fick själva ge andra exempel på entreprenörskap på internet och vi problematiserade ungas kändisskap. Under hela projektet hade vi en stark koppling till framtiden genom att göra framtidsspaningar. Många av våra elever kommer kanske att arbeta inom IT-branschen och genom projektet ville vi göra eleverna medvetna om möjligheter på internet.

4.4 Det mörka internet

Den mörka sidan av internet kom vi in på under många olika moment i projektet. Våra elever diskuterade varför människor är elaka bakom en skärm och att det är lätt att ta en annan roll. Detta leder i vissa fall till nätmobbning, trakasserier eller näthat. Bland våra elever var det vanligt med negativa kommentarer som ofta var kopplade till bilder. Andra mörka företeelser eleverna tog upp var:

- Internetdroger och alkoholleverans via Instagram
- Dark Web, den dolda sidan av internet som endast människor har tillgång till med hjälp av särskilda koder. På Dark Web förekommer försäljning av droger, sexuella tjänster och människohandel
- Rädsla för att ens personliga information ska användas i ett kriminellt syfte
- Internet är full av icke tillförlitlig information och eleverna upplever det svårt att hitta säker information
- Stalkers och identitetskapning

4.5 Kreativ fördjupningsuppgift

Projektet avslutades med en kreativ fördjupningsuppgift där eleverna enskilt eller i grupp undersökte och fördjupade sig i det ljusa och mörka på internet med eller utan framtidspaning. Då elevernas erfarenheter av projektarbete varierade, var det viktigt att strukturera upp grupparbetet med en skriftlig projektplan. Gruppen fick formulera frågeställningar, vad de ville undersöka, vilka källor de skulle använda och digitala hjälpmedel. De fick även beskriva vilken redovisningsform de hade valt. Eleverna skrev texter som de kombinerade med olika estetiska uttryckssätt och medier vilket är ett kunskapskrav i ämnet svenska (LGR 11, 2011). Resultatet blev podcasts, filmer, dokumentärer, app-idéer, tittskåp och väggmålningar.

4.6 Avslutande event

Syftet med eventet var att lära av varandra och få verkliga mottagare, något som Hattie (2012) har beskrivit som viktigt för engagemanget och den inre motivationen. Vi hade dessutom lovat våra nätverkskollegor att de skulle bjudas in till vårt event. Tyvärr hade ingen annan av skolorna från nätverket genomfört projektet men till vår stora glädje kom ändå en skola på besök. Eventet startades upp i aulan med en kort beskrivning av projektet och två elevfilmer visades upp. Därefter kunde besökarna och våra egna elever samt föräldrar och kollegor titta på olika utställningar. Eleverna kunde då lära av varandra över klass- och årskursgränserna.

4.7 Resultat och diskussion

I början av projektet ville vi skaffa oss en inblick i ungdomskulturen på internet. Då elevunderlaget var stort, 150 elever, fick vi veta mycket om vad just våra elever gjorde på internet. Deras erfarenheter av internet var både positiva och negativa. I uppsatser och diskussioner kunde vi jämföra hur eleverna tänkte i början och i slutet projektet. I den första uppsatsen var det vanligt att eleverna beskrev hur de som individer använder internet. I den andra uppsatsen skrev i stort sett alla ur ett bredare perspektiv, t.ex. hur internet har påverkat och förändrat samhället och världen.

Ett annat resultat var att eleverna blev mer medvetna om sin integritet. Eleverna blev också medvetna om att det är svårt att lösa problemen med falska konton. I slutversionen av uppsatserna skrev eleverna att de under projektets gång hade lärt sig att inte lita på okända människor på internet. I stort sett alla elever vittnar om att de har sett hat på sociala medier som Instagram, Facebook, Snapchat, Ask och Kik. En del hade fått

kommentarer om sitt utseende. Andra berättade om stalkers och om hur de hade fått chattförfrågningar från falska konton. De uttryckte även att de hade förstått att det är viktigt att anmäla brott och prata med en vuxen om problem uppstår. I våra utvärderingar visade det sig att eleverna hade blivit påmind om att aldrig ge ut lösenord, adress och mobilnummer på internet.

Ett exempel ur elevuppsats:

“När vi människor är ute på nätet måste vi verkligen tänka efter om det vi skriver kan tas illa upp av någon. Om det kan det är den kommentaren onödig att skriva. Nätmobbing är ett stort problem i dagens samhälle och det är en sak vi måste göra någonting åt. Människor skriver elaka och nedlåtande kommentarer om folks sexuella läggning, hudfärg, religion, utseende, bakgrund osv. Detta är ett stort problem i dagens samhälle och det är näst intill omöjligt att kontrollera. Däremot är våra reaktioner någonting som vi kan påverka. Det är många som både upplever och ser detta dagligen som faktiskt inte anmäler och det är verkligen inte bra. Om varje människa skulle anmäla fall som nätmobbing till polisen varje gång man ser det blir det nog en aning lättare att få någon slags kontroll över det hela. En liten ändring i sitt eget användande gör en stor skillnad för helheten.”

Ett tredje resultat är hur internetvanorna skiljer sig mellan pojkar och flickor. Intressant var att både pojkar och flickor har blivit utsatta på internet i lika stor utsträckning. Vi kände redan till att det var vanligt med näthat och nätmobbing i sociala medier och bloggar, men vi fick även reda på att det förekommer kränkningar inom dataspelsvärlden.

Ett fjärde resultat var det kunskapsutbyte som skedde mellan elever och lärare. Under projektet har vi diskuterat svåra frågor som direkt berör våra elever. De har genom olika arbetssätt tagit ställning och skaffat sig verktyg för hur de kan bemöta, agera och stötta vid olika kränkningar på internet. Eleverna var engagerade och fortsatte diskutera även utanför klassrummet. De kände till att vi hade samma lektionsupplägg i alla klasser, vilket bidrog till att diskussionen kunde föras över klassgränserna. Under eventet fick alla klasser ta del av varandras fördjupningsuppgifter och även en besökande skola. Detta blev ett inlärningsstillfälle i sig.

Vi lärare blev bättre rustade att bemöta denna typ av problematik. Det märkte vi för att elever kom till oss och berättade om incidenter kopplade till internet. Exempelvis förekom det att elever publicerade bilder på internet som de ångrade. Vänner rådgjorde med oss lärare då de kände oro. Vi lyckades förhindra spridningen genom snabbt agerande och personliga samtal. Att eleverna sökte upp oss visade på tillit till oss vuxna och att de vågade prata om problemet.

Tempot från november till mars månad då vi hade ett avslutande event var mycket högt för oss lärare. Vi hade gjort en hel del material själva och det var första gången vi arbetade med ett så stort projekt. Det var 150 elever som gjorde samma uppgifter i åk 7 och 8 med endast två lärare. Om vi skulle göra om projektet igen skulle vi samarbeta med andra ämneslärare. Det hade varit bättre att genomföra projektet i två till fyra grupper. Då hade vi kunnat lägga ner ännu mer tid på respons och diskussioner. Projektet genomfördes i både åk 7 och 8. Årskurs 8 var säkrare skriftligt än årskurs 7, vilket gjorde det lättare för eleverna i åk 8 att skriva den redogörande uppsatsen och arbeta med sakprosa. Alla elever i åk 8 var vana vid att arbeta med större ämnesövergripande projekt och hade erfarenheter av liknade arbetssätt.

Samma höst som vi startade upp projektet fick vi en helt ny klass i åk 7. De nya eleverna var inte alls vana vid att arbeta med längre projekt där de fick reflektera, resonera och ta ställning. De hade inte heller arbetat med tidningsartiklar. Tidigare hade de arbetat i en lärobok och gjort kortare arbeten som längst under några lektioner. Hälften av eleverna i klassen hade ett annat modersmål och flera hade inte klarat de nationella proven i åk 6.

Vi valde att genomföra projektet på samma sätt med klassen som med de andra klasserna. Eleverna tyckte om projektet men hade svårare att förstå uppgifterna och resonera kring ämnena. Om man arbetar med elever som behöver mycket stöd i att läsa och skriva kan det vara bra om man gör uppgifterna ännu tydligare.

Eleverna delade sina arbeten med oss på Google Drive och textmassan som skulle rättas blev enorm. Det var svårt att sortera upp alla arbeten och lägga dem i rätt mappar.

Vi tänkte stort och bjöd in alla skolor till eventet som från början var med och planerade upp projektet. Det var några skolor som tackade nej och till slut kom en skola och tittade på elevernas filmer och besökte olika utställningsrum med podcasts, tavlor, tittskåp och modeller. I efterhand tyckte vi att det var lagom att bjuda in en klass. Eventet hade kunnat bli mer intressant om vi hade fått avsatt tid för att förbereda eventet.

Det som vi ska tänka på om vi genomför projektet igen är att arbeta under en kortare period. Elevernas engagemang och vår nyfikenhet gjorde att projektet fortsatte längre än vi tänkt från början. Projektet passar för alla elever men man ska ha i åtanke att elever i behov av särskilt stöd kan ha svårt att se helhetsperspektivet och se samband mellan olika moment under projektets gång.

Ett annat förbättringsområde är att involvera föräldrar mer, då de precis som vi lärare, behöver mer kunskaper om vad deras barn gör på nätet.

Vi har märkt att svåra frågor skapar engagemang hos eleverna, en bättre kontakt mellan lärare och elever och ett meningsfullt lärande för livet. Våra regelbundna utvärderingar bekräftar detta.

Många av våra elever kommer troligtvis att arbeta inom IT-branschen och genom projektet ville vi göra eleverna medvetna om möjligheterna på internet. Vi som undervisar i skolan måste vara medvetna om att våra elever mycket väl kan tänka sig att göra karriär på internet. Det är något vi måste tänka på när vi undervisar och i svenskämnet måste vi ännu mer arbeta med hur man skriver för webben och tänka på att vi mer och mer kommunicerar med rörliga bilder och film. Precis som de unga entreprenörerna på internet, är våra elever aktörer på internet och därför behöver skolan fostra goda internet-medborgare som kan ta ansvar och vara fina förebilder.

Vi ville stimulera olika inlärningsstilar genom ett varierat arbetssätt. I projektets slutskede fick eleverna själva välja ett område att fördjupa sig i. De fick även välja med vilken redovisningsform de skulle presentera sitt resultat. Då vi hade 150 elever i åk 7 och 8 var det viktigt att ha en tydlig projektplan med mycket återkoppling. På så sätt kunde vi följa processens olika steg. Elevernas engagemang var stort och resultaten blev fantastiska med stor variation.

En av de största vinsterna med hela projektet var att eleverna under flera tillfällen fick ta del av varandras fördjupningsarbeten. De fick nya perspektiv och infallsvinklar på det ljusa och mörka på internet. I våra utvärderingar efter eventet kom det fram att eleverna tyckte det var extra roligt att få visa upp sina arbeten för de andra klasserna och för den besökande skolan. Tillfället var unikt och eleverna önskar mer av detta. Det var också ett kollegialt lärande för oss och för lärarna från den andra skolan. Svårigheten med att ha ett stort event var att vi var endast två lärare som planerade upp och organiserade.

Sammanfattningsvis vill vi rekommendera andra skolor att uppmärksamma dessa viktiga frågor. Den varierande undervisningen och flera valmöjligheter gjorde att samtliga lärostilar blev stimulerade. Elevmedverkan blev en naturlig del. Vi lärare upplever att vi har lärt känna våra elever på ett djupare plan och har fått mer förståelse för hur de använder internet. Projektet kan kopplas till värdegrunden och detta är ett förebyggande arbete som kommer att underlätta pedagogers arbete när problem kopplat till internet uppstår.

Avslutningsvis kommer vi att genomföra projektet igen och hoppas kunna inspirera andra skolor att göra det samma.

5. Bilagor

Bilaga 1

Lpp Internet i ljus och mörker

Årskurs: 7-9

Ämne: svenska

Ägare av projekt: Karin Chalias och ElseMarie Lagerlöf

Introduktion till projektet

Lever vi mitt i den största revolutionen någonsin? Internet har blivit som en förlängning av våra verkliga liv och påverkar oss och vårt sätt att leva.

Under det här projektet kommer vi att undersöka och kritiskt granska livet på internet. Vi kommer att diskutera och reflektera kring det ljusa och det mörka på internet. Syftet med projektet är att bli mer medvetna internetmedborgare och mediaproducenter.

Lärandemål

Du kommer träna:

- att samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter
- att förstå, tolka och analysera texter från olika medier och urskilja texters budskap, tema och syfte, avsändare och sammanhang.
- att läsa skönlitteratur och sakprosa och träna på olika lässtrategier
- att skriva olika typer av texter och anpassa efter syfte och mottagare
- att ge enkla omdömen om texters innehåll och uppbyggnad och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet och kvalitet
- att söka, välja ut och sammanställa information från ett avgränsat urval av källor och då föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans
- att göra sammanställningar som innehåller enkla beskrivningar och förklaringar, enkelt ämnesrelaterat språk samt i huvudsak fungerande struktur, citat och källhänvisningar.
- att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett i huvudsak fungerande sätt kan eleven förstärka och levandegöra sina texters budskap.
- att förbereda och genomföra muntliga redogörelser med fungerande struktur och innehåll och viss anpassning till syfte, mottagare och sammanhang

Hur kommer vi att arbeta?

- Vi arbetar med aktuella artiklar, bilder och filmer som belyser ämnet, t. ex UR Ramp Internet på gott och ont och Vem är du på nätet?
- Vi arbetar med ord och begrepp som hör internetkulturen till och gör en lista
- Värderingsövningar, t. ex heta stolen, fyra hörnövningar och dramatiseringar.
- Undersökningsfråga: Vem är du på internet? Vad är det ljusa på internet? Det mörka?
- Vi arbetar med kreativa redovisningsformer, t. ex filmatiseringar, digitala berättelser eller dramatiseringar.
- Skönlitteratur och sakprosa: Vi kommer att titta på hur dessa frågor behandlas i aktuell skönlitteratur och i olika medier. Du kommer att träna din läsförståelse regelbundet under projektets gång.
- enskilt, i grupp och i helklass

Undervisningens innehåll

Introduktion

1. Alexander Bard, filosof och futurolog ställer sig frågan: ”Är vi på väg mot en ny revolution?”. Han påstår att detta kan vara den fjärde största revolutionen efter att vi lärde oss tala, skriva och trycka text. Vi är en del av detta och ägnar mycket tid på internet.

Hur mycket tid tillbringar jag på nätet och vad gör jag där? (Stöd: s. 22 i lärarhandledningen från Medierådet)

Vad är bra med internet och vad är mindre bra?

Uppsats: Internet påverkar allas vårt liv. Håller du med Alexander Bard att internet kan bli den största revolutionen? Hur påverkar det ditt liv? Vad är det ljusa på internet? Vad är det mörka?

Instruktioner om en resonerande uppsats, struktur, passande inledning och avslutning. Eleven skriver och i slutet av projektet kommer vi att gå tillbaka till uppsatsen. De får då använda den som ett första utkast och vidareutveckla olika frågor och resonemang. Eleverna kan även skriva ner tankar om vad de har lärt sig under projektet.

2. Lektion: Vårt behov av internet, s. 5 Lärarhandledningen från Medierådet.

3. Visa filmen: Vem är du på nätet?

Diskussion efter filmen:

Grupper 4 personer/grupp.

I ett bra samtal kommer alla till tals. Gå gärna varvet runt för varje fråga. Lyssna noggrant på kompisarna. Håller du med? Varför? Håller du inte med varför inte?

- Hur brukar du och människor som du stöter på uppföra er på nätet?
- Finns det regler?

- Rättar sig alla efter dessa regler?
- Skiljer sig regler på nätet mot regler i verkligheten? Resonera och motivera hur ni tänker!
- Vad händer om du bryter mot regler i verkligheten?
- Vad händer om du bryter mot regler på nätet?
- Har du testat att vara någon annan på nätet?
- Varför tror du att många vill testa olika roller på nätet? Gina Dirawi gjorde det i filmen i sin videoblogg.
- Får man vara vem man vill på nätet?

Kortskrivning:

Beskriv hur du upplever att få kommentarer på nätet. Är det viktigt att bli omtyckt? Hur känns det att få negativa kommentarer?

4. Lektion: våra rättigheter och skyldigheter, s. 7 eleverna gör om Barnkonventionen till våra rättigheter på internet med en motivering. En liten grupp samarbetar kring en artikel och väljer ett kreativt sätt att redovisa, t. ex film, dramatisering, collage med rubrik/bild.

5. Våra skyldigheter

6. Bilden av dig på internet

7. Upphovsrätt (ska ingå i vår begreppslista).

8. Internetsäkerhet (Facerape mm. Konsekvenser och vad gör jag?) 4 hörövningar och eleverna dramatiserar egna lösningar till filmerna 15 Mitt livuthängd på nätet och 15 Mitt livFacerape.

9. Hat och mobbing på internet

Uthängd i tjänsten Du och jobbet

Näthat Blues Agnes Hammer, högläsning av avsnitt.

10. Eleven går tillbaka till den första skrivuppgiften: Hur påverkar internet mitt liv? Utifrån våra diskussioner vad har du lärt dig? Vad vill du lägga till?

11. Fördjupningsuppgift..Resultatet ska gestalta mörkret och ljuset på internet i någon kreativ form. Enskilt eller i grupp. Projektet planeras i en tydlig projektplan.

Eleverna kan utgå från:

Livet innan internet. Hur såg det ut?

Livet utan internet. Jämför två olika länder.

Framtidsspaning hur kommer vårt liv på internet se ut i framtiden? Möjligheter? Risker?

Vad bör varje internetmedborgare veta?

Förslag på olika redovisningssätt:

- ”Bullen” TV program där en ungdomspanel diskuterar olika nätproblem.

Filmatisering eller dramatisering i klassrummet.

- dokumentärfilm, novellfilm, debattprogram, internet nyheter
- Digitalberättelse: kombinera bildspel, ljud, inspelad berättelse, filmatisering mm.
- Podcast om internet i ljus och i mörker. T.ex. en ungdomspanel diskuterar olika nätproblem eller om guldstunder på internet.
- En internetframtid i ljus och mörker. Positiva och negativa konsekvenser i en framtida internetvärld. Framtidsspaning...
- Väggmålning: livet på internet i ljus och i mörker
- Tidning: artiklar, krönikor etc. att dela ut på skolan/digital

Elevernas kreativa redovisningar kommer att ställas ut på något sätt och visas upp på ett event där andra skolor bjuds in och andra klasser på skolan får ta del av era arbeten.

Betyg och bedömning

Vi arbetar med många av förmågorna i svenska och hänvisar till ämnesmatrisen. Vi kommer att koppla samtliga uppgifter som bedöms till ämnesmatrisen.

Redogör kortfattat vad du och din partner har kommit fram till vad gäller din utveckling:

Bilaga 2

Förslag på skönlitteratur som passar till projektet

Lex bok av Sara Kadefors

Lex går sista året i gymnasiet och är så less. Less på alla prestationskrav och hetsen om entreprenörstänk, som ställs på henne och andra unga i dag. I protest skapar hon alter egot Maya som via sin blogg revolterar mot allt vad framgångssagor heter. Men vad händer när bloggen plötsligt visar sig vara just en riktig framgång?

Sandor slash Ida av Sara Kadefors

Sandor och Ida bor i två olika städer och lever två helt olika liv. Båda känner sig missförstådda och ensamma. De lär känna varandra på internet i ett chattforum. Båda ljuger om sig själva. Så småningom möts de i verkligheten och lögnerna avslöjas.

Han kallar sig Esmeralda av Ritta Jacobsson

Selena är populär, snygg och kommer från en välbärgad familj. Magne bor i ett nedslitet hyreshus och jobbar extra på McDonalds. De går i samma klass på gymnasiet men hänger i helt olika kretsar. Så kommer hösten och plötsligt korsas Magnes och Selenas vägar, och en oväntad vänskap uppstår. Men det är inte okomplicerat att falla för någon som inte passar in i ens liv, och som ens vänner föraktar. Och när en film på en strippande tjej börjar spridas på internet och det visar sig att det är Selena som är tjejen i filmen ställs allt på sin spets. Selena söker tröst hos Esmeralda, som hon har träffat på nätet men ännu inte i verkliga livet. De chattar om allt möjligt och Selena känner att Esmeralda går att lita på, när alla andra sviker. Samtidigt skakas Sverige av rubriker om flickor som försvunnit efter att ha chattat med främmande män och för sent upptäcker Selena att allt inte är som det ser ut att vara.

Det här är privat! Av Christina Wahldén

Brännande aktuellt om oskyldiga nakenbilder som sprids på nätet och förändrar unga människors liv och syn på varandra. Christina Wahldén kan konsten att snappa upp färska, angelägna ämnen och skriva tonsäkert om dem för en ung publik. Boken fungerar perfekt som diskussionsunderlag i frågor om mobilfoto, rykten, kärlek, pengar och sex.

Eskort av Christina Wahldén

En tonårstjej drömmer om att kunna köpa snygga kläder och väskor och får plötsligt idén att sälja sig som Eskort. Det började med en träff, men rätt snart blev det fler. En dag dyker en man upp på avtalad tid, men det är inte vem som helst utan hennes bästa kompis pappa. Hur ska hon kunna dölja denna hemlighet och hur mår hon egentligen?

Geim av Anders de la Motte

Henrik HP Pettersson är en ”småhustlare” som skiter i det mesta. En dag kommer han över en mobiltelefonsom märkligt nog verkar veta det mesta om honom, och via den blir han inbjuden till en fascinerande ny upplevelse. Ett Alternate Reality Game som utspelar sig mitt i den intet ont anande Svennevärlden. Efter att han klarat inträdesprovet erbjuds han en rad olika kittlande uppdrag som alla filmas för att senare visas upp på en rankinglista och bedömas av ett slutet nätcommunity. I takt med att spänningen, belöningarna och inte minst creden från fansen växer tar HP allt större risker och snart är han beredd att göra nästan vad som helst för att få fortsätta spela. Polisinspektör Rebecca Normén är HP:s totala motsats. Hon är anställd på Säpos livvaksrotel och har järnkoll på sitt liv, ändå känner hon sig inte säker. Någon vet obehagligt mycket om hennes förflutna. Om sådant som ingen borde veta. Som till exempel att hon är en mördare... Är det någon som leker med henne? Efterhand som Spelet tränger sig allt djupare in i deras liv närmar sig HP:s och Rebeccas världar oundvikligen varandra. Men om verkligheten bara är ett Spel, vad är då egentligen på riktigt? Och är du verkligen säker på att du vill Spela?

Erebos av U. Poskanski

Erebos är ett dataspel som sprids i en skola i London. Det är stort hemlighetsmakeri kring spelet som utövar stor makt över sina spelare. Eleverna fastnar lätt i spelet, spelar nätterna igenom och försummar skola och andra aktiviteter. Det fascinerande är att spelet personligen verkar känna sina spelare, det interagerar med dem, det ger dem uppdrag att utföra inte bara i spelets värld utan även i realiteten. 16-åriga Nick är en av spelarna, även han får olika uppdrag som han inte riktigt förstår varför han ska utföra, men han gör det för att avancera i spelet. Några personer som inte spelar Erebos uppfattar spelet som farligt försöker förstå vad som ligger bakom spelet och försöker även stoppa det. Men Erebos har stor makt. Bränd bild

Bränd bild av Emma Vall

Marimba och Svala är två flickor som kommit in på Fryshusets musiklinje. De blir kompisar och ingår i ett gäng som lever ett intensivt liv. En dag träffar en av dem en fotograf som lockar med gratisfotografering och talar om modelljobb.

Näthat Blues av Agnes Hammer

Allt börjar med att Julie får ett mail där det står Julie, du är en självgod subba. Det tycker alla. Julie vet inte vem som skickat det och blir mest sur. Tror inte att det kommer leda till något, men hon har fel. Ett par dagar senare har någon fixat en falsk facebook-sida åt Julie och där börjar de elaka kommentarerna välla in. En del kommentarer är anonyma, men vissa vet hon faktiskt vilka det är. Folk runt omkring börjar kalla henne för hora, äcklig, ful och en massa annat. I boken får man följa både den som blir utsatt och de som mobbar.

Källa: Adlibris.com och Saltsjöbadens bibliotek

7. Referenser

- BRIS (2014). *Barnen BRIS och IT*.
<https://www.bris.se/?pageID=148&id=3177> (2014-10-05)
- Hammar, A. (2014). *Näthat blues*. Argasso bokförlag AB.
- Hattie, J. (2012). *Synligt lärande*. Natur och Kultur.
- Kadefors, S. (2001). *Sandor slash Ida*. Bonnier Carlsen.
- Lgr11(2011). Skolverket.
- Lundgren, H. (2014). "Uthängd i tjänsten." *I Du och jobbet*, nr.7,2014.
- Stenberg, J. (2014). "Bloggdrottningens växande imperium." *I Entreprenör*, nr.7 , 2014.
- Statens Medieråd (2013). *Jag <3 internet*.
<http://statensmedierad.se/download/18.6cd9b89d14fefd0c4f5ccc37/1443616847969/Jag-internet-hogstadietgymnasiet.pdf> (2014-09-09)
- SVT (2013a). *15 Mitt liv på internet-Uthängd på nätet*.
<http://www.svtplay.se/klipp/1247818/uthangd-pa-natet> (2014-11-10)
- SVT (2013b). *15 Mitt liv på internet-Facerape*. <http://www.svtplay.se/klipp/1058785/hani-om-facerape> (2014-11-10)
- Polisen (2014). *Så handskas du med näthat*.
<https://polisen.se/Utsatt-for-brott/Skydda-dig-mot-brott/Ha-koll-pa-livet-pa-natet/>
(2014-11-10)
- UR (2012). *Vem är du på nätet?*
<http://www.ur.se/Produkter/173485-Mediatiden-Vem-ar-du-pa-natet> (2014-11-10)

